

DE VULNERIBUS  
IN CAPITE TAM EX

incisione quàm ex contusione  
factis, quæ tamen ultra pericranium  
sive almocati non penetraverint.

## CAP. I.

**N**emo profectò ex auctoribus  
iis qui nostra ætate curandorum  
vulnerum rationem docuere,  
aut melius aut plenius quam  
Joannes Vigenſis iudicio nostro  
ſcripſit: cujus nos & doctrinam &  
artem cum primis probantes,  
nonnulla tamen quæ brevius &  
certius expediri poſſint, quantum  
diligenti ſtudio, longo uſu,  
Deo id præſtante, hujus & aliorum  
inventis addere conabimur. Igitur  
vulnerum in capite ut varia ratio,  
ſic alia atque alia curatio eſt.  
Vnum namque genus eorum, eſt,  
quæ vel gladio vel aliis ad ſcindendum  
comparatis instrumentis ſunt.  
Alterum verò, eorum eſt, quæ  
vel ſuſte, vel malleo, vel conto,  
aut ſaxo, aut alio denique caſu accipiuntur.  
quod genus in vniuerſum contuſionem  
dicimus. Ex his quædam majora,  
quædam verò minora ſunt, atque aliiſ  
alta figuris habitudinibusque notantur;  
A quæ

ple-  
fe-  
nodi  
tam  
lum  
&  
ri,  
ata  
ione  
verò  
ob-  
que  
&  
mo-  
erta

E

## 2 DE CURAN. VULNER.

Indocti  
chirurgi  
aliquan-  
do fal-  
sam opi-  
nionem  
habent.

Cum  
Cra-  
nium de-  
teganr.

quæ tamen omnia ultra pericranium non pertingunt : atque ad hujusmodi curanda vulnera vel tonfores vel chirurgi plerunque indocti accersiri solent : quibus illud in primis commune omnibus ferè est, ut vulnera omnia, quæcunque in capite fiunt, magna crucis figura incisa, adaperiant, & ( ut illorum verbo utar ) manifestent ; atque cranium ipsum detegant. Deinde vulnus omne id quod ab ipsis factum est, intinctis ovorum albo stupis & lychnis consistipent, perinde quasi capitis os vel fractum vel incisum fuisset. Hujus verò erroris causa est commune quoddam apud illos nullo certo illustri auctore præceptum, quo vulnera capitis universa manifestari atque aperiri oportere tradunt ; ut in secunda curatione ; an capitis os fractum incisumve fuerit, cognoscatur. Ex quo istorum errore multi iis qui sic affecti sunt, afferuntur incommoda. Imprimis enim curationem tardio rem ac longiorem effici necesse est. Namque secundum artem, curata octavo vel ad summum decimo die bene haberent, quamvis quantitate magna essent. Contra isti vix altero vel tertio interdum mense curant, cujus etiam vitii Galenus Thessalum arguebat 4. methodi. Præterea vulnus ad cranium usque ape-

aperientes, agrotum ipsum in summum  
vitæ discrimen non rarò conjiciunt :  
quippe non exiguam ossis partem aëre  
frigido tentante corruptam extrahi hoc  
modo curatis necesse sit : quod quidem  
os neque corruptum aliàs, nec incisum  
fuerat. Namque eam in omni humani  
corporis osse superficiei partem, quam  
aër attingit, corrumpi necesse est. Nec  
rarò evenit, ut non superficies modò,  
sed ipsum os totum secundum crassitu-  
dinem corrumpatur, ultra id, quod à  
circum ambiente aëre tentatum fuerat :  
accedit enim ad aëris incommoditatem  
illa digestivorum ac varii generis olei  
copia quam adhibent, cum ab ipsis an-  
concocta vulnera sint, necne, prorsus  
ignoretur. Quam quidem ob rem nos ut  
tantæ prolixitati totque incommodis oc-  
curamus, curandi rationem doctissimis  
antiquorum & nostri temporis Chirur-  
gis probatam subjungemus : addito me-  
dicamento quodam à nemine hætenus  
tradito, cujus admirabilem efficaciam  
experiri cuilibet licebit. Atque primum  
quidem omnium de vulneribus simpli-  
cibus quæ scindentibus fieri solent in-  
strumentis, ut gladio, pugione, &  
similibus : deinde de altero genere dis-  
feremus.

Igitur an capitis os fractum, an inci-  
sum



#### 4 DE CURAN. VULNER.

sum sit, ut non incerta coniectura dignoscamus, is qui vulnus habet, imprimis rogandus est, quonam instrumento sit vulneratus; num simul ut acceperit, in terram corruerit, an mente fuerit commotus. Quod si ad cranium vulnus non pertinuerit, tonsis primùm circumiacentibus capillis, caro carni, cutis cuti, quàm fieri possit aptissimè, committenda est.

Id si citra acus usum fieri possit, fuerit profectò commodissimum. Quod si longitudine magnum vulnus fuerit, aut acu uti oportebit. aut filo tantum longiori vulnus est alligandum, modò id loci ac situs commoditas admittat, idque fiet vulneris ipsius labris aptissimè conjunctis. Atque hæc profectò alligandi forma in omni vulnerum generè, ubi commodè exerceri possit, mihi vehementer probatur.

Namque diductæ carnis labra & partes hoc modo melius cohærent. Hoc ubi expeditum fuerit, si vulnus grandiusculum sit. in partem illius inferiorem flammula *ex tenui lino* ovi albo intincta inferatur instrumento illo quod tenta vulgo dicitur, additis super vulnus lineis peciis duplicibus ovi albo similiter intinctis, deinde vulnus non plurimis fortum pannis alligetur, atque ita usque ad sequen-



sequentem diem sinatur. Neque verò in tertium diem, ut mendosè à nonnullis fit, curationem differri tutum est. In secunda verò curatione neque digestivis ullis, neque rosaceo opus est, qualia vulgo in usu esse solent: magis enim nocuisse quàm profuisse, diuturna ac certa observatione nobis est compertum. Neque verò ad hoc solùm, sed ad omnia etiam genera hujusmodi digestivorum usum supervacaneum existimamus. Erit autem hæc certa curatio. Paretur petia ex emplastro illo quod à Vigone in antidotario descriptum est, hoc modo:

*Rx. Olei rosati omphacini & completi ana. ℥ ij,*

*olei mastichini, olei myrtini ana ℥ j.*

*pinguedinis hircinæ ℥ j. ℞.*

*succi Betbonicæ ℥ j.*

*Bulliant omnia simul usque ad consumptionem succorum, deinde colentur: & colaturæ addatur,*

*masticis ℥ x. gummi elemij ℥ vj.*

*terebinthinæ ℥ ij. ℞.*

*Ceræ albæ quantum sufficiat: iterum ad ignem bulliant parum & fiat cerotum in bova forma.*

Simul etiam cum hoc maximus usus erit linimenti cujusdam à nobis inventi, cujus ea vis est, ut concoquat, digerat, mundificet, atque carnem etiam inducat,

A 3 cat,

Hoc item præcipit Hippocrates lib. de articulis potissimum ubi inflammatio timeatur. lege lib. de officina medici.

De Certa vulnerum curatione.

6 DE CURAN. VULNER.

Nota quod dupliciter fit hoc linimentum, aliquando cum emplastro de gummi elemii, aliquando cum gummi elemii.

Lineamentum inducantia Carnem.

cat, cujus certissimi in omni periculo faciendo usus, nunquam me pœnituit: & cui omnes ij quicunque fuerint experti, balsami nomen non immeritò fecerint. Ejus autem illa descriptio est.

*R̄. Terebinthinae claræ & emplastri de gummi elemii ana ℥ i. ℞.  
Pinguedinis castrati ℥ ij.  
pinguedis porcinae antiquæ ℥ j.  
Liquefiant ad ignem, & fiat linimentum.*

Hoc linimento, quoties usus erit, ad ignem liquefacto, gallinacæ plumæ extremo vulnus leviter inungitur: deinde Cerotum, cujus jam nobis facta mentio est, toti vulnere sine ullis lincis filis est imponendum. Igitur sequenti die confecti, & satis commodè concocti puris copiam invenies. Quod si post primos dies largior puris copia fuerit, bis singulis diebus vulnus curari oportuerit. Neque verò linimenti hujus vis satis laudari potest. Nam præterquàm quòd commodissimum pus conficit, membrum ipsum ultra id quod naturæ ac medicinæ ratio postulat, vel inflammari vel apostema admittere non sinit: neque etiam locum aliis ex partibus hiare aut aperiri patitur; quod sæpe in minoribus etiam vulneribus accidit: ejusmodi autem accidentia difficilius plerunque quàm vulnus ipsum curantur: adde etiam quòd hujus medica-

dicamenti virtute minimum dolorem aegroti sentiunt ; & curatio multo maturius & commodius perficitur quàm si aliis qui descripti sunt modis paretur.

Quæ verò vulnera, vel saxo, vel fuste, vel casu facta fuerint, neque tamen in osse læsionem habere videantur, hoc modo curabimus.

Primum aqua vitæ laventur, aut vino ex myrrha, thure vel sarcocolla decocto, quatenus hoc modo immunditia omnis abstergetur, quæ ex saxo aut pulvere aut temerè affuso & concreto sanguine fuerat contracta. Confert etiam eadem lotio ad carnem citiùs inducendam. Hoc itaque modo loti vulneris labra, quemadmodum superius diximus, sunt conjungenda: quæ si diducta adeò videantur ut conjunctioni resistent, pulvinis triangularibus vel quadratis iisdem ovi albo intinctis utendum est : additis lineis peciis, quales antea descripsimus, cum de vulneribus gladio factis diceremus. Quod si neque hoc modo conjungi vulneris partes patiuntur, acu filoque uti expediet, & vulnus ipsum consuere, orificio inferius relicto, quò excrementa ( si vulnus magnum fuerit ) purgentur. Postera deinde die curatio eodem modo ineatur, quò in vulneribus incisione factis iniri oportere docuimus ; labris



### §. DE CURAN. VULNER.

videlicet balsamo illo nostro leviter inunctis, atque emplaftri pecia superposita : Namque his duobus remediis vulnera omnino usque ad cicatricis obductionem curantur.

Grandioribus verò vulneribus opportunè, ut diximus, consutis locus in inferiori parte apertus est relinquendus, quò tenuis è lino flammula inferatur : eam autem flammulam balsamo nostro intinctam in secunda & in cæteris deinceps curationibus adhiberi oportet : emplastrum verò quod impositum fuerit, bis per singulos dies abstergendum est. Porro cùm vulnus probè digestum esse cognoscetur ; cognoscetur autem non ex pure, sed ex sanie bona jam ex orificio manante ; flammula opus non erit, sed ceroto sive emplastro sæpius absterfo.

In quibus autem contusionibus nullum vulnus præter tumorem vel carnis mollitudinem fuerit deprehensum, nec ulla rupti ossis suspicio accesserit ( id autem ex commemoratis jam signis & diligentis chirurgi iudicio est petendum ) curationem hoc modo fieri expediet, *albo ovi vehementer agitato olei myrtini unciam, & myrtini pulveris ℥ item unam addito*, atque hæc optimè simul agitata in linea stupa quam prius aceto, & aqua æquali portione intinxeris, manu-

In contusione valet.

nuque compresseris, extendito hanc stupam, cum his fomentis loco affecto imposito, & postera die ex divino beneficio bene habebit: quod si nondum omnino sanatum esse judicaveris, idem remedium iterum repetito, quod bis impositum quantumvis magnam contusionem curabit.

## ANNOTATIO.

Igitur vulnerum in capite] Cum multæ sint eorum vulnerum quæ in capite infliguntur, rationes sive indicationes; ut quæ à loco particulari capitis sumuntur, & quæ ab adjunctis colliguntur symptomatis dolore, intemperie, phlegmone (ut tertio methodi medendi Galenus tradit) quæ ab προνουέ-  
vois, sive antecedentibus capiuntur, obvia sunt maximè, & in curatione sunt primæ. tales proponuntur ab auctore; dum quæ telorum sunt vulnera, primo divisi: quæ certè telorum consideratio, tanti apud Hippocratem fit, ut noxas inde metiatur, & æstimet. Dixit enim ea vulnera quæ gladio, vel acuto telo fiunt, aut solùm carnem denudare; aut ita os findere, ut noxa & vulneris sedes idem plerumque sint: magis tela orbicularia gravia, teretia, obtusa, os deprimere, findere, collidere; unde in his sollicitum de rima vult, in iis non nisi raro.

Namque secundum artem ] Nec mirum, simplicia enim vulnera curanda proponuntur; quæ eò citius coalescere debent, quò magis siccum est caput, & aliorum membrorum minùs redundantias in se recipit.

Accedit illa digestivorum copia ] Quanta detrimenta his oleorum generibus accipiant ægri, dici non potest: nam bonam carnem putridam reddunt, curationem producant, & in varia discrimina ægros perducunt; etenim madefacientia non modò ulceribus capitis, sed in aliis omnibus vitanda sunt, quum non prius quàm siccescant vulnera, ad sanitatem perducuntur, ut scripsit Hippocrates lib. περὶ ἰκκῶν.

Igitur an os fractum sit ] Hæc apud Hippocratem leguntur copiosè lib. περὶ τραυμάτων, & Galenum sexto Therapeutices, Aeginetam, & Celsum lib. vj. ad quos lectorem remitto.

Quod si ] Si vulnus accepium ad tantam magnitudinem percussim, cæsimve inflictum est, ut sola deligatura oræ ipsius nec committi, nec adduci possint, sutura, aut fibulis (quas ἀγκυρῆς vocant) eas ipsas oras adducendas præcipit Galenus tertio methodi.

Ex tenui lino albo ovi ] Vfus communis obinuit, ut recentibus hujusmodi vulneribus ovi candidum aliquandiu agitatum ex levi stupa exceptum admoveatur, nec ab re, eam sanguinis profusivum supprimat, dolo-

rwm



rem sedet, refrigeret, & phlegmonas fieri prohibeat, ut est auctor Galenus lib. II. de Simpl. medicam. facultatibus.

In secunda curatione ] Rosaceo opus non est, quia sine alio symptomate, simplex est unitatis solutio: ubi tamen aut dolor aut inflammatio timeatur, adhiberi solet, ut lib. 4. Paulus ait, & Galenus secundo  $\alpha\tau\tau\tau\tau\tau\tau$  rosam, & rosaceum approbat.

Omnia genera ] Videlicet ovi vitellum, iberebintinam & rosaceum: de ultimo diximus: Vitellus ulcus diuinum & sordidum reddit: resina nonne ab Hippocrate (in libro de articulis) ubi ulcus est, expelliur? Præterea uniuersa hæc miscella emplastica Galeno est, quæ omnis putrefaciendi, laxandi, & pus mouendi vim habet.

Lenimenti cuiusdam ] Lenimentum ab auctore inuentum est egregium, atqui in eo vulnere maximè, quod aut cum contusione, dolore, inflammatione fuerit conjunctum; etenim dolorem sedat suillus adeps, & quia vetustate rancidus fit; ea ratione abstergendi insignem vim habet.

Primum aqua vitæ ] Ita Arnoldus cruenta & recentia vulnera aqua vitæ abluta celerrimè ad sanitatem perducit.

Curationem hoc modo ] Plures sunt in contusione indicationes seruandæ (ut Galenus ait I 4. methodi medendi) inter has potissima, dolorem sedare, & parti læsæ, ne

12 DE CURAN. VULNER.

*fluxionem recipiat, robur adferre, unde ob-  
servatum est communi usu, ovi album cum  
myrtillis adhibere. ita Lanfrancus, & Raziis,  
verùm rosaceo primo perfundunt.*

DE CONTUSIONE

cum fractura ossis, sine appa-  
rente vulnere.

CAP. II.

SI nullo vulnere apparente cranium  
læsum subesse judicetur (id verò ju-  
diciū, ex hominis casu & mentis mo-  
tione & consequenti vomitione sumi-  
tur) addita interdum oculorum caligine;  
sumitur etiam judiciū ex notatione fu-  
stis vel saxi, quo petitus homo est, ex  
loci, unde instrumentum emissum fue-  
rit, distantia, ex viribus, animi ira,  
atque impulsu ejus qui percusserit. Nam  
qui ira percitus, & nullo metu retarda-  
tus, adversarium ferit, majores multo  
atque validiores vires adhibet.

His igitur atque similibus animadver-  
sionibus an cranium læsum fuerit. facile  
judicatur: id quod non obscure Avicen-  
na docet, sen 5. tractatu 3. & primo de  
fractura cranii. Multoties, inquit acci-  
dit ut findatur cranium, & non findatur  
cutis, imò apostemetur & tumefiat caro,  
& cutis quæ est super cranium. Atque  
illud

illud quidem hujus à me facti iudicii exemplum non incommodè succurrit.

Ex duobus rixantibus hominibus alter ab altero percussus est saxo : is verò qui accepit, galea caput armaverat, qui tamen gravissimo turbatus ictu protinus in terram corruit : statim autem dum ab accurrentibus sustollitur evomuit. His ego conjecturis, & galeæ aliquantulum compressæ contemplatione, ossis rupturam subesse iudicavi : loco igitur aperto, contusionem ipsam vulnere factò formavi. Postera verò die cranium eo instrumento, quod à Græcis abaptiston, nobis trepanum dicitur, terebravi, quanquam vix capillaris & subtilissima rimula in osse ostenderetur. Offendi autem satis magnam concreti ac teterrimi cruoris copiam, quæ in duram matrem defluserat : eo igitur modo atque ordine, quem sequenti capite subjungemus, curatus brevi sanatus est, nullo gravi symptomate invadente.

## ANNOTATIO.

*Magna est inter doctissimos chirargos questio an si integra cute calvaria perfringatur, os scindi debeat & membrana patere. Celsi, & Pauli opinio scindendum esse os, ut admonet auctor ; tamen alia videtur esse Hippocratis*



14 DE CURAN. VULNER.

*tis libro περὶ τραυμάτων, quam Iacobus Perusinus è natura petitis argumentis confirmat : vide Vidium Vidum Florentinum Commentario in eundem librum.*

DE FRACTURA

CRANII.

CAP. III.

SÆpe ab indoctis atque inexpertis chirurgis in capitalis ossis ruptura ob artis ignorationem, atque ob iudicii defectum, non sine gravissimo periculo peccatur: dum nihil ab istis de ossium ruptura cogitatur; &, an in cerebri telis, membranis & articulis quicquam læsum aut punctum fuerit; disquirere negligitur. Solent namque inferioris ossis (quam vitream tabulam vocant) partes non rarò discindi, discuti, atque etiam disijci, ac dissipari: id autem vitium sæpius etiam in inferiori quàm in superiori tabula factum esse deprehenditur: quam quidem rem gravissima imprimis symptomata, deinde verò mors ipsa consequitur. At verò non rari sunt, quibus levissimum est, ubi nulla fractura, nec fracturæ quidem suspitio ulla cogit, caput ipsum incisione aperire: ubi verò certam rupturam suspicari meritò possis, nihil omnino aperiunt. His autem rebus  
artis

artis ignorantia, & intelligendi negligentia, & laboris ac studii in rebus cogitandis fuga in causa est. Adde his animi superbiam, & cupiditatem: nam congerendis nummis impensè in inanium studentes, doctioribus parere curantibus, & periculum facientibus adesse dedignantur. Ex ea adè re evenit, ut probatorum medicorum atque chirurgorum copia, multis in locis regionum nostrarum, ab hinc quadraginta annis, atque eo amplius desideretur. Nam quam multis theoreticæ atque artis cognitionem in utroque medicinæ genere tribuamus; accidit tamen, ut cum ab initio expertissimis in praxi ipsa non assueverint, cum optima scientia obscura conjungatur experientia: quòd jam pridem, hujus artis usus, atque operatio, ad empiricos & tonsores redacta sit: qui vel nihil aliud norunt, quàm quòd à suis ejusdem farinae magistris didicerunt: vel, quòd miserrimum est, suam quique libidinem, suum privatum errorem, nullo, neque indocto etiam, auctore sequuntur. Hinc etiam fit, ut si gravis aliqua & magni momenti curatio contingat, tametsi nonnihil jam illis cognitionis vel ex temporis longitudine, vel ex ingenii felicitate, vel alia ratione sibi pepererint; tamen instrumentorum aut inven-

inventorum, aut inveniendorum usu, quibus ea res effici possit, careant: cum nulla talia ipsis vel videre, vel cogitare unquam contigerit. Si quæ verò illis fortè sint, neque ea norunt, neque iisdem uti didicerunt: id quod frequenti periculo deprehendimus. Quotus enim quisque in hac citeriori Hispania est, cui abapisti (sive terebellum sive trepanum vocare malis) usus notus sit, imò istis plerumque terebrandi officium, ut periculosissimum, & lætale omnino damnatur, asserentibus fieri non posse, dum trepano utaris, quin eæ, quæ cerebrum circumstant, membranæ, omnino vitientur, & multa præterea alia in erroris sui defensionem jactantibus. Atque una causa est, quæ me, ut opus hoc aggrederer, compulerit: ut nonnulla vulgo difficillimæ curationis habita exprimerem, non quod magnam aliquam ipse mihi scientiam arrogem, sed quòd longitudine temporis, exercitatione, atque multo usu, mediocri eruditione, & assidua lectione adhibita, plurimos, multis in locis, divino auxilio fretus, curaverim, & multorum etiam medicorum, & chirurgorum variis & frequentibus affuerim curationibus. Docebimus autem eos quorum id scire intererit, quis agendi modus in capite curando sit, quis  
 vario-



variorum instrumentorum usus, trepanorum videlicet, atque educteriorum & eorum quæ levatoria vocantur, ac multorum præterea quæ à me inventa excogitataque sunt. Interdum etiam curationes referre minimè pigebit, quæ à me dextro numine feliciter peractæ hactenus fuere, & quotidie etiam peraguntur, non solum in capite, sed in pectore etiam, in ventre atque intestinis. Sed nunc porrò ad cranii rupturam, unde digressi sumus, jam redeamus. Hæc ubi ex signis (ut jam diximus) cognita fuerit, cum vulnere ex arte factò locus etiam fuerit apertus, rimulam ostendet manifestam. Majorem autem rupturam interius, quàm exterius, subesse is facile dijudicabit, qui lapidis ictu percussam testam plus vitii in concava quàm in convexa sui parte fecisse viderit.

Sed & si nihil omnino ruptum intus foret, tamen aliquam partem fuisse commotam, non est negandum: eam verò commotionem venæ alicujus ruptio secuta est, ex qua effusus atque concretus cruor in tabem & pus corrumpitur: cui cum ad purgandum, evaporandumque, nullus pateat locus, fit ut quæ circa cerebrum fuerint pelliculæ, & membranulæ, deinde & cerebrum etiam ipsum, inflammentur & corrumpantur.

Atque

Vide Soranum qui de vulneribus capitibus etiam scripsit.

Paulus  
lib. 6.

Atque hujus quidem rei manifesta paulò post signa apparent, quæ cum apparuerint, actum profecto de homine ipso est, Præterea etiam fieri potest, ut quamquam venæ non rumpantur, ex vehementi tamen concussione, ex ictu, ex dolore etiam accepto, plurimus intra venas ipsas evocetur sanguis, & loci propterea inflammatio itidem & corruptio consequatur.

Vide  
Hippo.  
lib.  
proprio.

His igitur omnibus periculis nulla re commodius quam trepano curetur. Namque ubi cranium terebello apertum est, & membranæ conspici possunt, quamquam inflammatas corruptasque locus sit, tamen curari plerunque, & sanari contigit: & cruor ille ex ossis vitio, vel concussione, concretus conspicitur, & abstergitur.

Igitur illud in hoc eventu primum omnium curandum est, ut vulnus aperiat, apteturque locus, atque stupis ovi albo maceratis conspiciatur, deinde verò ligetur.

A sequenti verò die, ad septimam usque hujusmodi sirupus ægroti mane propinabitur, cujus usus opportunæ purgationis officium præstabit. Alias namque purgationes vehementer nocere hoc modo affectis comperimus.

*R̄. Sirupi rosati ℥ ij.*

*aquæ*

*aquæ plantag. ℥ iij. misceto.*

Tandiu autem exquisita diæta uti oportuerit, quoad carnis jam indigere cognoscatur.

Sequenti verò die, hoc est primæ curationi proximo, secunda curatio balsami nostri illitu & emplastro de gummii elemii impositione peragenda est, loco demum probè colligato.

Tertio autem die terebello ad aperendum uti oportuerit, cujus instrumenti ratio, & usus à nobis suo loco docebitur, sed cranium ipsum, ab inferiori vulneris parte, trepano aperendum est; statim autem ubi apertum fuerit, os cochleari illo, quod in theca chirurgica est, oleum rosatum, & muliebre lac, cum rosaceo melle, æqua singulorum portione, ad candelæ flammam calefactum conjicito: quantitas tamen ipsa cochlearis mensuram non excedat. Hoc ubi expeditum fuerit, rotundam bombycini rubri (Hispani sandalum vocant) portiunculam, inter os ipsum & cerebri membranulas indito, quo membranæ pulsando, nihil à rupto lædantur offe. Foramen autem filis lineis in circum confirmatis ocludito, cranium deinde, ex liquefacto balsamo nostro, pluma leviter inungito: totum postmodò vulnus, ubi inunctum fuerit, filis  
non



## 20 DE CURAN. VULNER.

non nimium compressis oppleto, & emplastro de gummi elemii, aut de minio superposito, curationem absolvito. Hoc profecto modo curatis, postera die pus optimè & commodissimè coactum, atque confectum conspicitur: quamobrem arbitror non oportere digestiva illa, neque his, neque aliis ullis vulneribus adhibere, quæ vulgo ex ovi vitello, oleo rosaceo, terebinthina constant: neque caput ipsum oleo rosaceo inungere, sed nec membrum ullum aliud vulneratum, namque hoc balsamo nostro optimum pus citissimè conficitur: nec locus inflammatur. Atque facilè testari possum, me diu hoc, quem descripsi, curationis modo usum, nunquam neque in maximis vulneribus panituisse: sive membrana fuerit corrupta, sive cerebrum ipsum fuerit comminutum, & cerebri pars aliqua pereat, & quantum ego judico, eorum digestivorum, atque inunctionum usus, in causa esse solet, ut vulnerum curationes ad alterum, atque ad tertium usque mensem proferantur: corrumpuntur enim, atque putrescunt plusquam satis est, vulnera, & complexio deterior fit, membrumque ipsum debilitatur, quod contra omnino contingit, si eo modo quo diximus curentur.

Nam

Nam & sanitatis tempus rarò mensem excedit: ossa autem si quæ extrahenda sunt, vigesimo quinto die aut ante remittuntur pro fracturæ ratione. Nam ex majori fractura, citius eruantur.

## ANNOTATIO.

Cranii fractura, est divisio calvarie: quarum sunt hæc differentiæ, fissura, excisio, expressio, depressio, in infantib. contusio, & (ut Galenus addit) cameratio. Hæc fractura si manifesta est, eo usque scalpello explorari debet, donec fugiat rima nostrum oculum: atqui nec ita contenti esse debemus; si Hippocrati creditur: verum atramento tingenda calvaria est, atque id sequenti die est radendum: ut videre est apud eundem. nobis enim propositum non est, universa, quæ ad hanc rem faciunt, tradere: sed quo quæque loco sint promenda indicare.

Et si nihil omnino ruptum fuerit ]  
Nescio qua ratione id deprehendimus Ant-  
verpiæ hoc anno, ut quamplurimi citra cal-  
varie lesionem, ex cerebri, seu menyngum  
concussione (effluente è venis sanguine)  
obierint. Quod malum eò magis fuit capitale,  
& funestum; quò minus illi qui sic affecti  
erant, in solita Symptomata incurrerent: nam  
quum septimo aut ad summum decimoquarto  
die Symptomatibus ab Hippocrate descriptis  
hæc

## 22 DE CURAN. VULNER.

hæc se noxa manifestet, hi illis diebus bene valere, non febrire, non vomere cœperunt: decimosextimo, aut vigesimo, &, quod magis est mirandum, quinto & vigesimo, hæc sese ostenderunt: mortuique sunt omnes. De hac re Celsum vide, & Ioannem de Vigo proprio capite.

Illud igitur] Chirurgiam ita aggredimur: pilos præradimus: ad ipsum vulnus duas sectiones facimus, quæ ad rectos angulos sese secant. Paulus ad similitudinem X. Græcæ literæ faciendum admonuit.

Stupis ovi albo maceratis] Paulus Egineta posam exhibet, & vinum cum rosaceo apponit.

Jam diu exquisita diæta] Victu inquam inflammationem arcente, quem veteres febrilem apellant.

Tertia die] Hippocrates monet, ne ad tertium diem differatur, præsertim aëris constitutione calida, & Galenus in secundo de Officina medici, sequenti die id fieri vult, nisi aliquod novum symptoma superveniat.

Statim ubi apertum est os] Merito statim dixit: nam membrana quàm celerimè purganda & siccanda est: ne si madens sit, hebes fiat, & attollatur: quæ cum ita accidunt, periculum est ne putrescat.

Oleum rosaceum] Constat Galenum patefacta membrana, non modò inflammatione urgente, sed etiam doloris causa, lenien-

nien  
anim  
nem  
supr  
Apo

DI

T

est  
rum  
can  
igit  
secu  
dur  
gat  
con  
quæ  
est  
quæ  
non  
bra  
nes  
me  
ma  
tia  
ter



nientibus uti, libro secundo *27* *τέρτος*, ubi animadversione dignum puto, quòd sanguinem columbinum calidum, ex ala detractum, supra cerebri membranam induci probet, Apollonium secutus.

## DE USU TEREBRÆ, Sive anabaptisti.

### CAP. III.

**T**ertio die postquam vulnus factum est, terebræ officio uti oportebit, est namque duplex terebræ genus, alterum masculum, fœminam alterum vocant Græcis *ἀλὲρ τήρυς* dictum. principio igitur, mas super cranio collocandus est, secundum infimam vulneris partem, dum modò, nullam commissuram attingat, hunc ad perpendiculum semper constitutum rotare eousque oportet, quoad in osse tantum penetrarit, quanta est ejus nummi argentei crassitudo, quam Hispani *Real de à quatro* dicunt, nonnihil etiam amplius. Est autem terebræ mari anceps ligula, in medio quam nespulam vocant, quæ fabrilis taladri modo penetret. atque hæc centrum format in osse: terebræ autem circumferentia circulum in osse describit. Fœminæ terebræ nihil in medio est, ejus tamen circum-

## 24 DE CURAN. VULNER.

circumferentiam, mari omnino æqualem esse oportet; hunc etiam ad perpendicularum collocatum circumvolvimus, leniterque agitamus, donec superior ossis tabula perfcindatur, interim autem, cùm opus esse visum fuerit, ramente abstergenda sunt. Eodem modo in inferiorem tabulam accuratè agere conveniet, sed antequam omnino terebra penetret, versus aliquam descripti circuli partem sinistra manus terebram continens, est inclinanda, ut ex ea parte totum scindatur os, ex altera verò parte nihil ulterius penetret, tunc ex theca instrumentum, quod commodius videbitur, est adhibendum; quo totus ille circulus, qui descriptus abscissusque fuerit, extrahatur, nullo in pelliculis omnino nocumento.

Post hoc lenticulare illud ferrum, candelæ flamma nonnihil calefactum, ex illo orificio asperas ossium particulas circumradimus, ne dum pulsatione naturali dura mater movetur, illis asperitatibus quicquam lædatur. Curetur autem locus sandalo, & balsami liquore, ut jam docuimus.

Cùm verò aut fractura ipsa, aut confusio in ossibus magna fuerit, ita ut cranium compressum sit, trepano uti nihil opus erit, sed ossa ipsa in suam  
pri-

pristinam constitutionem, sunt reducenda. Complures enim ego hoc modo affectos, à chirurgis terebro, & levatoriis dictis, curatos malè habuisse vidi: cùm enim ea operatio, sine magna ossium depressione fieri minimè possit, fit ut pelliculæ facilè rumpantur, & cerebrum etiam comminatur. adde quòd cùm ab istis ossa non eruuntur, sed donec ipsa, sponte sua emittantur, putrescere sinuntur, in lethale discrimen ægroti conjiciuntur. Reducenda ergo sunt in locum proprium ossa, quàm fieri possit commodissimè, & ex iis pars aliqua, ut orificium fiat, eruenda est, ne pelliculæ compressis ossibus lædantur, & ne qua interiora curentur, apertio desit. Nec verò ossa fracta omnia statim eruere oportet, nocet enim tantum in pelliculis spacium apertum, atque patens esse, aère nanque circunvago læduntur.

Est autem diligenter considerandum, perspiciendumque, an inferioris tabulæ portio, aliqua aut rupta, aut compressa, aut super duram matrem (quam vocant) incumbens, lateat; namque plerumque majorem portionem inferius, quàm superius, commoveri, ac rumpi, ut in testis ruptis, accidere jam sæpissimè conspeximus. Nec rarò mihi accidit, ut majorem ossis portionem, interius com-

B

motam,



motam, deprehenderim, quam ut ex orificio possem eruere: quod ubi contigit, os ipsum instrumentis leniter rumpere, & in plures particulas divisum, eruere consuevi. Et quoniam instrumentorum magnus est usus, cuiusmodi ego utar instrumentis, pictura in fine libri addita, docebo, Perspiciendum itaque fuerit, an ossis portionem aliquam erui oporteat, quam nisi erueris, pelliculas ipsas compressas continua pulsatione læsas rumpi necesse est: cognoscitur autem hoc facile, si quis diligenter inspiciat. Nam pelliculæ ipsæ compressiores, atque à cranio plusquam par est distantes, apparent. Ergo ossibus in locum suum reductis, & partibus iis, quas erui oportuit, erutis, si qua asperitas reliqua sit, ad quam dura mater continua sua pulsatione offendat, eam asperitatem lenticulari ferro abradi conveniet. Postera, autem die, postquam ossa correctæ, atque eruta fuerint, si duræ matris color niger esse videbitur, pro lacte, oleo, & melle rosaceo, de quibus superius diximus, tantum rosaceo melle cochleare illud chirurgicum plenum, atque ad candelæ lumen calefactum, iniicito, atque cendalum, inter duram matrem, & cranium, insinuato: prodest enim hoc, & ut materies omnis quæ corrumpi possit,

set, melius expurgetur, & ut pulsatione sua nihil dura mater lædatur. Atque hoc rosato melle facillime dura mater mundior efficitur: si ex contusione nigrior fortè, atque impurior facta erat. Cùm verò nigredo illa in meliorem colorem conuerti jam cœperit, pro rosato melle, ad restituendas pelliculas, hoc linimento uteris, quod duobus à Joanne Vigone descriptis, præstantius atque præsentius esse, frequenti experimento intellexi.

*R. sirupi rosati ex infusione ℥j. S.  
florum & foliorum hypericonis, florum  
rosmarini, grana ana parum, ter-  
binthine vini odoriferi ℥ij.*

Olei omphacini quartam unam, croci parum: bulliant usque ad consumptionem vini, deinde colentur. Addimus oleum illud omphacinum, & ad liquoris præstantiam, & ad dolorem sedandum; tametsi auctor ipse hujusmodi oleum prætermiserit, tamen nos ut non prætermittendum commendamus, crocum etiam nos floribus dum coquuntur, subtiliter addimus. Solent autem ante decimum quartum diem hoc linimento membranæ omnes plenissimè restitui.

In universali autem vulneris curatione, balsamo illo nostro procedendum est, quo ad vulnere necessaria accreuerit caro; & ossa omnia quæ erui oportuerit,

## 28 DE CURAN. VULNER.

fuert jam eruta. eruuntur verò ante vigesimum quintum diem, quo tempore tendanda illa erunt; nam facillè ferro levatorio cedunt, si sensim trahas. Hoc balsamum, præterquam quòd optimum pus conficit, & non nimium, illud etiam in exteriores vulneris partes commodissimè expellit, neque plus intra vulnus relinquit, quàm quod ad vulneris coctionem, & curationem commodum est. ruborem etiam aptissimum carni addit, & cranium opportunè humectat. Atque hoc modo vulnera curanda sunt, semel quidem singulis diebus, donec ossa omnia sint eruta; quibus jam erutis, licebit ægroto, è lecto surgere, qui jam deinceps singulis diebus bis est curandus. Balsami autem hujus digestivi nostri hujusmodi descriptio est.

*R. Gummi elemii, & terebinthinæ abietinæ quam vulgo de abiete vocant, ana ℥i. S. sepi castrati antiqui, & liquefacti ℥ij. pinguedinis porcine antiquæ liquefactæ ℥j. misce, & ad ignem linimento facito.*

Hujus balsami semuncia quantumvis magnum vulnus curari poterit. Usus autem est hujusmodi vulnere absterfo, atque iis rebus, quas jam præscripsimus, super pelliculas impositis balsamum vase aliquo, ad ignem liquabis, ita ut non nimium calefiat, ne scilicet calore nimio



mio ægrotum lædat, ex eo quòd liquatum fuerit, pluma gallinacea, vulneris partes omnes, & labia atque ipsum etiam capitis os, leviter inungito. Satis enim est id leviter fieri, ubi inunxeris, vulnus lichinis siccis opplete. Super hæc autem linum cum emplastro ponito, quod emplastrum gummi elemii dicitur: cujus descriptionem apud conciliatorem invenire licet, differentia centesima prima. Namque hoc emplastri genus vulneribus capitis sanandis accommodatissimum esse longo usu comperi. Ejus autem hæc descriptio est.

*Rx. Gummi elemii ℥ iij.*

*resine pineæ purissimæ, armoniaci, gummi bederacei cereæ ana ℥ ij.*

*terebinthinæ ℥ iij. ℞.*

*olei rosacei ℥ j. ℞.*

*bulliant omnia simul præter armoniacum, cum cyatho uno, & dimidio vini odorati, usque ad consumptionem vini. ultimo loco addatur armoniacum dissolutum, cum aceto & gummi bederæ pulverizato, & malaxentur cum vino & aqua vitæ, & fiat emplastrum. Non minoris etiam usus emplastrum illud esse frequenti experimento intellexi, cujus descriptionem ex Joanne Vigone petas licet, in capite de fractura cranij cui ille nomen fecit Emplastrum ex be-tonica. Utilissimum pariter ad hanc*

eandem rem illud est, quod Acelinus  
Januensis Barchinonensibus chirurgis  
tradidit, cujus hæc descriptio est.

*R. Terebinthinae claræ ℥ j. ℞.*

*cere alba ℥ s,*

*resinae pini ℥ vj. ℞.*

*Conficiantur simul, & fiat emplastrum,*  
quod malaxetur cum aceto albo, in  
quo infusum sit emplastrum hoc à no-  
bis descriptum. Infundi autem oportebit  
per sex dies in prædicto aceto, ita  
ut omnino immergatur, & cum succi  
betonicae partibus duabus & verbenæ  
parte una; malaxentur omnia, & ma-  
ceretur iterum per sex alteros dies in  
succis prædictis: posthæc malaxetur cum  
lacte mulieris: redigaturque in formas  
magdalionum nullius major est usus apud  
Celtiberos omnes quàm hujus em-  
plastri, cujus me etiam nunquam præni-  
tuit.

Igitur cum pelliculæ restitutæ jam  
fuerint, illius quem descripsimus, li-  
quoris usus nihil eo opus de cætero erit,  
sed pelliculæ ipsæ, atque ad eò totum  
vulnus pluma ex balsamo intincta levi-  
ter est inungendum, donec totum os  
carne obductum, obtectumque sit (nam-  
que hujus medicamenti vis præsentissi-  
ma, certissimaque ad eam rem est) fila  
autem, & lichni mollius, & lenius ad-  
denda

denda sunt, ne videlicet iis carnis impediatur accretio, incrementumve. Nec verò carnis inductio impedit, quo minus ossa corrupta, si quæ fuerint, tempore remittantur. Est autem opportunum ad eam rem tempus ferè vigesimusquartus, aut vigesimusquintus dies, quibusdam etiam, & ante hoc tempus remittuntur: sed ubi vulnus magnum est, atque ubi locus terebra perforatus fuerit, plerunque vigesimoquinto die, ossium remissio fit.

Nec verò hæc quæ de ossibus extrahendis diximus, sic interpretari debemus, ut ossa sua sponte remissura, atque eruptura intelligamus, ut plerique chirurgorum putant: sed necesse est, ut ab artifice extrahantur eo instrumento ferreo, quod vulgo caprinus pes dicitur: hoc enim ubi apprehenderit, & paululum contenderit, statim ossa ipsa cedunt, & sequuntur: quod si prima die non succedat, sequenti facile expedietur res. Itaque curandum est, ut tempestivè, & opportunè ossa extrahantur. Ubi autem extracta fuerint, licebit jam aegroto surgere è lecto, idquæ tuto.

Post hæc verò deinceps, in sanando vulnere, exiccatione uti conveniet, aluminis ulsti injecto pulvere, & lineis filis impositis, addito, etiam super hæc



32 DE CURAN. VULNER.

emplastro. nec verò frequens adeò debet esse hujus pulveris usus, sed parcè agendum est: atque hoc modo triginta dierum spatio vulnera curantur, nullo magno, nec ægrotantis labore, nec chirurgi negotio.

A N N O T A T I O.

*Terebella nota antiquis fuit: & bis, ni fallor, apud Hippocratem lib. de capitis vulneribus mentio fit. ejus usus veteribus periculosus est existimatus: unde Galenus scalpulum magis probat: quod per cava scalpra adhibetur tandem os excidit: excisorio eo lenticulari tantopere à Galeno laudato: vide Æginetam capite proprio. Advertendum est usum terebræ alienum esse: ubi ossa sunt vehementer perfracta, aut ubi per se imbecilla sunt, aut contusa: excipit Hippocrates puerorum os, quod non admodum imbecillum est.*

Nocet enim ] Doctissime annotavit auctor, quod Galenus ait in octavo de usu partium, videlicet quàm celerrimè excidenda ossa esse, ne refrigeretur cerebrum.

Postera autem die ] Paulum Æginetam sequitur. advertendum est, si spontanea sit nigrities, perduretque ita, ut jam profunda petat, insiti caloris mortificationem significare, atque ita sanè desperandum esse.

D E

## DE VULNERIBUS

Capitis gladio, aut alio incisorio instrumento factis.

## CAP. V.

**A**N vulnus in capite factum quod cranium etiam inciderit, profundum penetransve sit, facillè ex longitudine cognoscimus: nam ex capitis rotunditate, & loci, in quo vulnus est ratione certa, penetrationis capitur conjectura. Igitur si vulnus profundum, penetransque est, formandum in primis fuerit, neque opus fuerit cranium incidere ex transverso; satis enim fuerit, ipsius jam incisæ carnis labra una cum pericranio utrinque diducere, atque in trianguli figuram conformare. Sequentè autem die, balsamo illo, quod vocamus, liquato, & calido, curare incipiendum est, addito emplastro ex gummi elemii. Tertià verò die, trepano sive abaptisto utendum est: ossa verò ex inferiori parte perforanda, etiam si suspitio sit, membranulas omnes incisas fuisse; ex eo enim loco, omne pus, sanies, omnisque noxius purgatur humor. Aperto ergo jam loco, membranulas rosaceo melle curabis, unà cum linimento (quod balsamum vocamus) carnem inducente,

B 5

quod

## 34 DE CURAN. VULNER.

quod descriptum à nobis est. Hoc enim dura mater mundior fit, & carnem inducit: unguendus autem hoc medicamento totus incisus locus est, officio plumæ, ut omnia loca subeantur, & mundentur, neque inutilis autem & supervacuus in his vulneribus rasorii instrumenti usus est, quem Legram vocant: namque tanta membranarum porrio radendo defecta nocentem aërem admitteret, & neque membranæ ipsæ ita commodè mundarentur, carnemve inducerent opportunam, quemadmodum id usu terebellæ commodissimè præstatur. Nanque hoc modo curata vulnera facillimè expurgantur, carnemque inducunt, & ossa si quæ extrahenda sint, eodem ferè tempore quo contusa vulnera remittunt.

Si verò hæc vulnera, ultra priorem ferè cranii tabulam, non pertineant, in huiusmodi cognoscendis, & curandis, iudicio diligentiaque magna opus est. Non enim rarò usu venit, ut hæc vulnera fiant ab eo homine, qui gladio strenuè uti nesciat, nec vulnerando, scindendove leviter manu percutiat, sed obtundat, potius quàm scindat, perinde ac si fuste res acta esset: ita lædat, ex quo ictu caput conquassatur, magis quàm vulnus accipiat, & cranium ipsum,  
con-



concava sua superficie, atque ea parte  
 qua cerebri membranas attingit: magis  
 etiam commovetur, quam ex superiori  
 parte fuerit tactum, aut concisum, ita  
 ut gravius ense, quàm fuste lædatur.  
 accedit etiam, ut ex ea pertusione non-  
 nullæ interdum venæ rumpantur, ex  
 quibus, qui sanguis erumpit, facillè cor-  
 rumpitur, & mortis indicia, deinde  
 mors ipsa sequitur. Quamobrem ubi  
 huiusmodi quippiam contigerit, hæc  
 quæ diximus omnia cogitare, docti me-  
 dici imprimis interest; atque si id com-  
 modè fieri possit, gladium ipsum quo  
 factum vulnus fuerit contemplari, a-  
 cutus ne sit an obtusus, & hominem  
 etiam, qui vulnus fecit, an dexteritate  
 valeat, an viribus magis valeat, consi-  
 derare: similiter etiam, quo ferro usus  
 fuerit, acutòne, ac levigato, an pugio-  
 ne, securi, pilo aliòve potius quam  
 acuto. multa præterea huius generis æsti-  
 manda, pensandaquæ sunt. Signa etiam  
 ipsa observari oportebit quæ in eo, qui  
 vulnus acceperit, sunt secuta: si statim  
 evomuit, si corruit, si visu sensuque fuit  
 perturbatus: namque huiusmodi accide-  
 re nihil solet, ubi vulnus leviter tantum  
 acceptum est; neque aliud quàm incisio,  
 est factum: adeò enim leviter ferre, &  
 pati ut non capite, sed pilo ictum tulisse

sibi videatur, id autem ex veloci evenit  
 contusione. Propterea ubi huiusmodi  
 quid aciderit, cum difficilis admodum  
 conjectura, indicatioque sit, illud ego  
 tutissimum consultissimumque esse arbi-  
 tror, ut locus trepano aperiatur. namque  
 nullum ex hoc periculum timemus,  
 etiamsi nihil interius, cum læsum fuisse  
 inveniamus: nullum inquam periculum,  
 nullamve curationis dilationem: contra  
 verò si hoc negligatur, maximum cer-  
 tissimumque periculum, & plerunque  
 mors ipsa sequitur. Atque equidem ple-  
 rosque eorum qui ex vulnere in capite  
 accepto pereunt, hac causa perire arbi-  
 tror. Nam in huiusmodi eventibus, nihil  
 aliud chirurgi quam radere, & legra  
 uti consueverunt, quoad illis ad scissuræ  
 finem pervenisse visum fuerit, atque ita  
 sibi & officio suo satis fecisse se putant:  
 ubi autem minus illi timent, tum læta-  
 lia signa apparere incipiunt, quorum  
 rara illis cognitio est. Atque hoc modo  
 omnes pereunt, ut nullus hæc pericula  
 possit evadere: neque verò hoc mirum,  
 aut incredibile videri debet, cum rarissi-  
 mi in regionibus nostris sint, quibus tre-  
 pani notus sit usus, etiam si medicinam  
 aut chirurgiam fuerint professi. Nam  
 plerosque hanc curandi rationem impro-  
 bare, atque ut periculo aleæve plenam  
 dam-

damnare, audio, qui illud non vident, ex duobus certis, & ad certa membra commodissimis instrumentis, alterum hoc esse, quod à Joanne Vigone, atque à Guidone, tum ab aliis auctoribus imprimis commendatur: illis enim (ut propriis eorum verbis utar) trepanus in capitis, & falx in ani curationibus vehementer probantur. Quid autem falx sit, aut quis ejus usus, equidem ferè omnibus nostratibus medicis ignotum esse arbitror, neque si inter multa instrumenta, id temerè oblatum sit, agnitum iri ab illis puto. Sed ad rem redeamus. Sentio igitur, ubi nihil eorum quæ observanda nobis proposita sunt, metuere in capitis vulneribus contigerit, nihil præter legræ usum opus alio instrumento esse. Jam autem instrumentum triplex esse oportet, majusculum, videlicet, medium & minimum, quorum hujusmodi usus esto: si scissura quantum est prioris tabulæ altitudo, aut etiam altius penetraverit, majuscula legra est agendum, deinde media, tandem minima. Si verò levior, & minus profunda, incisio in osse fuerit, satis erit locum lævem, planumque minima legra reddere; ne videlicet latibulum, aut recessus reliquus sit, quo pus confectum penetret; & cum abstergi non possit, os ipsum corrumpat.



## 38 DE CURAN. VULNER.

Hoc autem ubi jam expeditum fuerit ;  
 secunda curatione . balsamum adhiben-  
 dum est, etiamsi nondum pus fuerit con-  
 fectum. Hoc enim medicamento oportu-  
 nissimè conficietur pus, ut antè docui-  
 mus. deinde filis locus impleatur, non  
 nimium compressis; addaturque alterum  
 ex his, quæ superius descripta nobis sunt,  
 emplastris. Hoc igitur modo, rectissimè  
 & citissimè vulnera quæque curantur,  
 nulla sæpe ossium iactura. nam quam-  
 vis ab aëre interdum tangantur, tanta  
 hujus medicamenti vis est, ut si bona  
 naturæ constitutione ægrotus sit, omnia  
 facile corrigantur, & restituantur, ut pe-  
 riculo facto manifestum erit. Quod verò  
 ad diætaram victus rationem, & loco-  
 rum opportunitatem attinet, hujusmodi  
 erit: Si hyems fuerit, cubiculum, si fie-  
 ri commodè possit, in superiori domus  
 parte sit, dummodo tectum satis probè  
 contignatum sit: & non tegula tantum  
 à pluviis tueatur: nam si hæc haberi  
 minus possint, in cubiculo inferiori le-  
 ctum parari consultius fuerit. Æstivo  
 autem tempore inferius cubiculū est  
 commodissimum, ne videlicet ab æstu  
 ægrotus lædatur: cubiculi verò ostium  
 clausum semper esto, & velo objecto,  
 aërem subeuntem arceto; lucerna in super  
 noctu, diuque in cubiculo ardeat, cujus  
 calor

calor satis commodè ambientem aërem temperare valet. quod si frigidior adhuc locus hyeme esse videbitur, carbones incensi inferantur interdum: neque enim nimis calidum esse conducet, propterea lucernam semper ardere, & fores clausas esse præcipimus: additò ante ostium velo. Contingit enim sæpe, ut qui ingreditur, fores claudere negligat. Con-  
suevere nonnulli chirurgi, sindone super astantia capita injecto instar tentorii facere, & ita operam curationi dare: atque equidem ea re si modo locus, ut diximus, paratus sit, nihil opus esse arbitror, imò & nonnunquam nocere id puto. candelarum enim calor, sindone objecta reflectitur, & vapores ex ægrotantis capite exhalantes transpirare non sinit; id autem molestissimum, noxiumque esse, maximè verò in calidis regionibus est manifestum. in frigidis autem id melius admitti potest. sæpe autem in bello capitum profunda vulnèra, aperto cælo, atque sub dio, curari contingit, ubi neque cubiculum, neque sindonem, neque ignis sit: igitur ea, quæ de parando loco dicta nobis sunt, satis esse arbitramur. Sed ubi curandi tempus erit, geminam lucernam utrinque supra admovisse, retulerit, quam proximè id fieri possit, quò aër ambiens calefiat, & tem-  
pere-

## 40 DE CURAN. VULNER.

peretur, eaque fatis luminis adhibebunt, & frigus quod nocere posset commodè arcebunt. namque nihil ferè frigidi, in cubiculo, ita ut diximus, parato erit: & si quid subesse suspiceris, id totum lucernæ corrigent admotæ, quam profectò rem facile usus ipse ostendet.

In ipso quidem curationis initio, nos eos, qui ex vulnere in capite laborant, passulis atque modico pascimus pane, cum in prandio, tum in cœna: aqua verò ex aniso & ordeo, aut ea quæ ægrotantis habitudini maximè conducere videtur; atque hoc victu, usque ad septimum diem, utimur, nisi quid aliud fortè re ipsa, aut aliunde orta, postulet necessitas. Quod si habitudine biliosa homo fuerit, semel in die carne ex pullo ut vescatur permittere, aut ex pulla, donec septimam evaserit diem. Jure autem carniùm interdicens omnibus qui hujusmodi patiuntur, ut potè quod nocere vehementer soleat. *Ab initio autem curationis fruptum singulis diebus mane propinamus, nempe rosati ex infusione ℥ ij.*

*cum aquæ plantaginis ℥ ij.*

*Idque septem diebus consequenter faciendum curamus.* Providere etiam sedulò oportet, ut singulis diebus venter exoneretur, sive id sponte sua, sive clystere addito præstari possit. Purgativum verò



verò medicamentum nullum, neque cassiam exhibemus, quoniam frequentibus periculis observavimus, eam rem illis vehementer nocere, quamvis simplicissimum medicamentum sit, nihilque habeant solutivi omnino ad mixtum. Si quis autem contrà contenderit, is profectò rem ipsam experimento cognosceret. Nam cum caput princeps membrum sit, fieri non potest ut nihil à purgante medicamento moveatur, ob eam quæ cerebro cum ventriculo est, communicationem: ex quo fit, ut prodesse nihil, nocere autem plurimum, ægrotis possit. Et quidem hanc rationem nobis ab hinc quinquaginta annis semper successisse, cum ante id tempus, non ita ex sententia eveniret, dum cassiam fistulam ægrotis exhibere consueveramus. Satis ergo fuerit horum siruporum usu humores attenuare, calorem temperare, viresque reficere, concoctricemque juvare ventriculi atque hepatis virtutem: sanguinis aliorumque humorum reprimere ebullitionem. At verò cum ossis fractura certa non est; suspitio tamen est occultam aliquam esse rupturam, aut certè sanguinem è venis effusum, qui corruptus mortem possit afferre. Hanc rem certa quidem experimenti ratione licebit deprehendere pileolo quodam confecto quod ex Berta-

palix

paliæ sententia describemus quamvis ab eo auctore non ita aperitè præceptum sit.

℞. Cere novæ citrinæ, thuris, santali ana ℥ij.  
terebinthinæ, & aceti fortissimi & farina fabaceæ ana ℥j.

Misce ad ignem, & fiat emplastrum, quod extendatur per totum caput, ad instar pilei, capite tamen prius derafo. nam qua parte ruptura in osse super ea parte cerotum diminutum atque exsiccatum invenietur, idquæ trium tantum dierum spatio ostendetur; aliis autem partibus ubi fractura nulla suberit, emplastrum æquale atque uniforme omnino apparebit. Si verò nihil fuerit ruptum, eadem in univèrsum emplastri facies erit.

## ANNOTATIO.

Num calvariam pervadant ] Multa sumuntur indicia: primo capite à telo sunt petita, nunc à parte in qua insiguntur, ut si in aliqua commissura, si in anteriori verticis parte: hinc & alia præsagia, & curandi modum capit Hippocratis: etenim infirmissime sunt istæ partes minus posticæ, quia os durius, minusque cerebri continent.

Trianguli figuram ] Cavendum est ne tempora unquam incidantur, nec locus superior juxta arteriam, quæ per tempora fertur.

siqui-

siquidem nervorum distentio sequeretur: violatis iis musculis, quos in libro de articulis Hippocrates *νεοτραπτας* appellat.

Si Statim vomuit] Hæc leges apud Hippocratem libro septimo aphor. aphorismo 59. & aphorismo 50. libri sexti, multa in coacis prænotionibus, & in libro de Vulneribus capit.

Semel in die carne] Biliosi magis nutrimento egent, minusque jejunia ferunt; apud Hippocratem libro, ni fallor, secundo de ratione victus in acutis, noxæ quæ ex jejuniis accidere solent, recensentur, animi deliquium, capitis vertigo, ventriculi imbecillitas: quæ omnia ibi, & in Galeni Commentario exponuntur.

Purgativum nullum] Etenim cum cerebrum ceteras partes quodam modo contineat, à nulla verò contineatur, aliarum partium redundantias non recipit: non eget ergo purgatione. Hoc addam medicamentum catarticum ab Hippocrate exhiberi, si erysipelate caput infestetur, ac tale medicamentum, quod bilem ducat.

## DE CONTUSIONIBUS

Capitis in infantibus. & pueris.

### CAP. VI.

Existunt persæpe in pueris septennio minoribus contusiones, aut casu, aut



## 44 DE CURAN. VULNER.

aut ictu, aut alio quovis instrumento impetive factæ, similes omnino apostematibus, aut iis vitiiis, quæ in æreis, aut plumbeis vasis conspiciamus, ita ut cute illæsa, & posteriori etiam cranii tabula minimè rupta, prior tamen persæpe lædatur. Namque ejus ossis per ætatem teneritudo, aliquando in causa est, ut nonnunquam cranium illæsum, sæpe etiam læsum, & ruptum deprimatur, & pelliculæ cerebrum ambientes rumpantur: quod nos persæpe deprehendimus, ejusque rei exemplum nuper editum est, cum in oppido Llerena Bethicæ provincie, quadrimus puer nobis curandus fuisset oblatus, quem lignea porta è fenestra decidens, gravissimè percusserat, secundum eam quæ coronalis commissura dicitur, ex quo ictu, utrumque os, atque utraque etiam membrana rupta sunt, atque etiam cerebri pars ter per totum curationis spacium emissa est. Sanatus tamen est puer, citra vulneris manifestationem, & sine ulla ossium jactura, neque ultra vigesimum diem dilata est curatio. Ad hujusmodi autem compressiones, in puerorum capitibus curandas, nulla vulneris majore (quàm ipso casu facta est) manifestatione fuerit opus: & si nullum vulnus factum erit, nihil est aperiendum, quamvis omnia ossa læsa, com-

com  
que  
mo  
con  
idee

H  
præ  
vict  
huc  
con  
scari  
nife  
tion

Ry. t

ol

o

C  
modi  
natu  
stru  
prie  
Ry. t

m

la

pe

2

comminutaque esse cognoscantur, atque hæc tutissima ratio curandi in ejusmodi vulneribus erit. Nam quidquid contra quàm diximus, vulgo fieri solet, id certissimum habet periculum.

Hujus autem hæc curationis ratio est, præter temperatum pueri, & salubrem victum, aut saltem nutricis, si lacte adhuc alatur, diversiones aliquas facere conveniet, aut brachia ipsi aut crura scarificanda sunt. Si contusio nullum manifestum vulnus ostenderit, prima curatione hoc remedio utimur.

*R̄. Olei rosarum, camomellini ana ℥. S. Sub loco contuso ponatur. Seq. Emplast.*  
*olei myrbini ℥ j.*  
*ovi unius album, cum vitello, cum parte aliqua farine fabarum, & ordei ana, & myrtillorum pulvere ℥ j.*

Omnia commodè misceantur, & fiat ad modum emplastri, idque sub contuso loco ponatur. Postera verò die, aliud emplastrum adhibemus; loco tamen probè prius novacula abrafo.

*R̄. Sordiciei alvearis apum, vel si id haberi minus possit, cere novæ sordide, & mellis communis pulverizati ℥ j.*  
*lapidis Hematitidis in pulverem redacti ℥. S.*  
*pumicis lapidis, & cymini, & absinthii, & surfuris communis ℥ ij.*  
*Misce omnia ad ignem, & fiat emplastrum,*

## 46 DE CURAN. VULNER.

*strum*, quod loco depresso imposito, latiore etiam ambitu duorum digitorum; mira enim vis hujus emplastri est, ut intra duodecim dies ossa contusa compressaque tollat: nullumque ad eam rem medicamentum efficientius esse puto.

Quod si præter ossis depressionem, & rupturam, vulnus etiam fuerit, principio ovi albo, & vitello simul agitato curandus est, additis peciis mollibus, atque tenuibus, stupa pulvilis, quibus vulnus tegitur. Postera autem die, utemur balsamo, à nobis in hoc libro sæpe commendato: vulnus autem hoc leviter ex pluma inungendum est; cujus præsentissima virtus, facillè hoc in genere etiam perspicietur; mirè enim concoquit, emundat, carnemque inducit: liquefactum autem esse oportet, non nimis tamen, ne quid ægrotus uratur; aut ne quid de medicamenti vi nimio calore decedat. (Illud verò maximè est cavendum, ne quod omnino os extrahatur, quamvis omnia comminuta esse constiterit) filis autem siccis vulnus operiendum est, neque iis nimium pressis. Super hæc verò; id quod modò descripsimus, emplastrum est addendum, calidum quidem illud, quod profectò magna cum curantis voluptate, & admiratione, sine ullo

Hippoc.  
lib. de  
officina  
medici.

ullo  
cont  
ossa  
qui  
Poss  
& ali  
jam  
freq  
ex a  
auxi  
mult  
bus  
quos  
non  
tem  
hem  
noxe  
bem  
ris q  
vuln  
nere  
dece  
Succ  
corpe  
tum;  
borat  
quar  
etiam  
verò  
tus,  
ferres



ullo discrimine, omne pus quod intus conficitur, exugit, & compressa quoque ossa brevissimè tollit, in eumque restituit, qui secundum naturam fuerat, situm. Possumus enim tutò affirmare, nobis hac & aliis curandi rationibus, quæ descriptæ jam sunt, per annos plus quinquaginta, frequentissimo experimento usis, semper ex animi sententia successisse, & Dei auxilio, cui nos omnia accepta referimus, multos è maximis & gravissimis vulneribus liberatos, testari possumus, inter quos hætenus novem jam sunt, quibus non exigua cerebri pars perierat. Fecè autem innumeri, quibus prior meninx vehementer fuerat lacerata, ex his autem novem, quos retulimus, prius apud urbem Xeres Pacensis diœceseos, familiaris quidam Joannes Bazzani, qui gladio vulnus in capite acceperat, ex quo vulnere membranæ ruptis, tantum cerebri decessit, quantum duo tritici grana sunt. Successit citissima paralytis, & alterius corporis partis, & linguæ impedimentum, qua usque ad quartum mensem laboravit, ex qua tamen affectione, postquam ex vulnere sanatus est, melius etiam habere in dies cœpit. Secundus verò fuit puer quidam, decem annos natus, mali calce percussus in fronte, ut ferreæ soleæ margine ossa etiam compri-

pri-

primerentur. Huic per continuos sex dies de cerebro, quantum lens est, singulis curationibus deperit, atque hinc nihil mali, præter vulnus, est consecutum.

Tertius ex oppido, *Fuentes de Leon*, appellato erat, qui telo obtuso, ex balista jacto, petitus, & capillos, & ossa, & carnem super cerebrum coacta habebat: prima autem, secunda, atque tertia cura hæc omnia extracta à nobis sunt, pulsatione enim ipsa paulatim expellebantur: una verò, & cerebri pars prodibat commissa: in quo rem nobis non negligendam animadverti: id autem fuit quod duodecimo die, molle quiddam, & candidum excrescere intus cœpit instar adipis, quod sequenti curatione ita exuberaverat, ut supra carnem omnem emeretur; nos autem hermodactylorum pulverem injecimus, eo modo reductum, coactumque iri arbitrati. Cùm autem tertia curatione supra cutem, etiam nimium excessisse deprehendissemus, ferro rem agere consilium fuit. Igitur forcipe, quatenus cranium æquabat, resecurimus; id autem quod resectum est, nucem juglandem magnitudine superabat; nihil verò neque sanguinis, neque alterius rei secutum est; postera verò die nihil apparebat, sed plana omnia,

nia, bonoque colore constabant. Sannatus igitur hic homo est, sed tamen quoad vixit, morbo regio laboravit; cuius prima accessio septima die fuit, & dum curaretur, alteram & tertiam passus est accessionem.

Supervixit autem usque ad quartum & trigessimum annum.

Quartum autem curavimus in oppido Llerena Marchionis de Falces, qui eam provinciam administrabat famulum: hunc alius ex domesticis quidam æreo petierat candelabro, in coronali ossis parte; omnis autem ea ossis pars, qua vulnus accepit, comminuta, atque super cerebrum fuerat vehementer coacta; opus igitur fuit secunda, tertia, & quarta curatione: ea ossa omnia extrahi oportuit, quæ loco mota, cerebrum graviter premebant, maximè quæ ex inferiori tabula erant, cerebri substantiam continentes pelliculas ruperant, ex quibus duo ossa ita magna erant, ut per vulneris hiatus, magna cum difficultate erui potuerint; ab his autem pelliculæ, & cerebrum ipsum vitiata fuerant, quamobrem singulis curationibus, à secunda, ad quintam usque, ternæ, quaternæque ex cerebri substantia portiones, æquæ non exiguæ decesserunt. Interfuit autem dum curaremus, Benedictus Arias Montanus

C

Theo-



Theologus nostras, qui apud nos eo tempore chirurgiam, artis potius, quàm operis causa docebatur: quinque ergo continuis diebus ossa, & cerebri partes prodierunt, quæ pulsatione ipsa pellabantur. Atque hic juvenis gravibus symptomatibus affectus est, dum curaretur; nam dextro latere convulsionem, sinistro verò paralyfim, atque etiam regium passus est morbum. Hæc autem omnia, undecima die aggressa, ad vigesimam usque, cum summo etiam fastidio duravere; post hæc melius habere cœpit: tandem divina ope omnino incolumis evasit. Dum nos Llerenæ (quod oppidum inter Bethicam & Lusitaniam est) publico populi stipendio, chirurgiam, & sacrae inquisitionis magistratus honesta mercede exerceremus, admirandum periculum accidit, apud oppidulum Valverde, decem miliaribus Llerena distans: quod hic referre decrevimus, quòd ejus hominis restituti historiam nemo audire possit, quin Deo auctori, atque unico humanæ salutis præsidi gratuletur. Ea verò res sic habet. Dum operarii quidam prægrandes lapides machinis, & arte in turem, quæ tunc ædificabatur, tollerent (productum autem opus jam erat, & templum cui hærebat, altitudine superabat) unus ex lapidibus decidens, quen-

quendam eorum qui machinam vollebant, in capite plenè percussit, qua sagittalis commissura est; is autem subito corruit, simulque cum lapide terram attigit: erat autem lapis cubitali latitudine, & longitudine; duodecim verò digitorum altitudine, & pondere quatuor & viginti librarum.

Jacuit autem homo in eodem loco, per horæ dimidium, nihil omnino sentiens: inde autem pro mortuo penè, aut intra horam saltem expiraturo, domum est sublatus. Hic cerebri commotionem passus, tres integros dies non solum sermonis, sed motus etiam expers; movebatur autem ab adstantibus, non secus, ac si mortuus fuisset.

Magna autem ossium pars, depressa cerebro incubuerat; sanguis verò oculis, atque auribus eruperat: caput autem ipsum, & collum tumidum, atque colore conspiciebatur. Post octavam autem diem, sponte sua apertum est caput, à sincipite, atque ab occipite, & ex altero etiam latere: maturuerant enim jam apostemata: Nos igitur ossa in locum suum restituiimus; membranæ autem inflammationem passæ sunt; tertia die locutus est, imperfectè tamen, & ut commotæ mentis homines solent, apertis oculis, imò & patentibus epilepticorum

more erat: sed nihil omnino videbat, neque cernere cœpit usque ad vigesimam diem, indiesque visu etiam proficiebat. Secundum verò post mensem rectè jam cernere, ut sanus cum esset, potuit, cùm vulnus jam sanatum fuisset. Nam ad vigesimam quintam, plurima ossa remissa sunt. Statim autem è lecto surrexit, tamen tunc rectè ingredi non valebat; atque ita diuina magis, quàm humana ope sanatus est: eualit autem pætis & transuersa tuentibus oculis, qui etiam curatione procedente, quarto mense restituti sunt, rectèque intuebatur: vivit hic adhuc, uxoremque duxit. Nam juvenis tunc erat, oculos verò aliis auxiliis restituumus.

## A N N O T A T I O.

*Que de puerorum ossibus tradit, docentur à Galeno sexto methodi medendi.*

Ad hujusmodi autem compressiones] Non est ampliandum vulnus, nec aperiendum, nec si integra cute calvaria perfringatur. incidenda illa est: hæc Hippocrati videtur, esse mens, atque præter auctoritatem accedit ratio, nam ubi os perumpitur integra cute, calor non expirat, & per se digerere saniem potest, & ossa solidare. quod in fracturis manifestè videmus: fragmenta enim cùm nudata non sunt solidantur. Ex



Ex quo vulnere tantum cerebri] *Qua-  
cumque parte cerebrum vulneretur, si telum  
aliè infederit (teste Hippocrate) res lethalis est:  
apud varios auctores varia euenta, qualia ab  
auctore recensentur. Galenus etiam multos  
convalescere scribit, quibus telum summam  
duntaxat partem attigerat. illud commemo-  
randum, quod Smyrne in Ionia juvenem sa-  
natum dicat; cui telum ad alterum ex anterio-  
ribus cerebri ventriculis penetravit.*

## DE CURATIONE vulnerum in facie.

### CAP. VII.

**V**ulnera quæ in facie facta sunt,  
quam rectissimè à principio sunt cu-  
randa; id autem fiet si providebimus, ut  
probè acu, & filo commissa, conjuncta-  
que labra sint, non pluribus, non paucio-  
ribus, quàm opus est, punctis, ita ut caro  
carni, cuti cutis aptè cohæreant, nullo  
in vulnere orificio relicto, nisi ita ma-  
gnum, & profundum fuerit, ut ossa  
etiam penetret: cùm enim sic habuerit  
orificium reliquisse, flammulamque sub-  
didisse expediet, qua noxia omnis hu-  
miditas expurgetur, & pus etiam quod  
conficitur, cùm magnum, & profun-  
dum vulnus est: alioqui verò nullum  
pus expectare oportuerit, si rectè cura-  
tio

tio fiat. Sæpe autem contingit, ut acu nihil opus sit, quando videlicet vulnera non transversa, sed in longum accipiuntur, quam rem nos sæpissimè præstitimus hoc modo: Fili longi atqui contorti (quale id quo consuere solemus) alterum extremum alteri, ex auriculis innotamus, atque super vulnus ipsum, cuius labra rectè commissa sunt, transmissum sæpe capiti circumdamus, crebris & sese propè contingentibus spiris, donec totum vulnus commissum, cohærensque atque conclusum sit (namque hoc modo vulneris labia aptissimè cohærent) deinde lini quadras pecias, cum ovi albo imponimus, & post septem horas ovi albo ablato, cataplasmata utrinque admoveamus super ipsa fila, quæ ubi exsiccata fuerint (exsiccantur autem intra quatuor horas) acu & filo committenda sunt, ut quantum fieri possit, simul cohæreant: tunc verò alia fila, quæ caput circumdabant, & vulnus committebant, rumpi licet. cataplasmata autem hoc modo fiunt. Albo ovi simul cum aqua rosarum conquassato, pulvis hic additur, & optimè etiam commisceatur, ut moderata constet Spissitudine.

℞. Boli armenici ℥ j. ℞.

thuris, mastice, sarcocollæ ana ℥ ij. ℞.

myrrhe, aloes ana ℥ j. ℞.

traga-

*tragacanti pisti, sanguinis draconis ℥ ij.*  
*farinæ bordei, farinæ fabarum ana ℥ iij.*

*Misceantur.* ex his duo cataplasmata hinc & hinc vulnere admoveantur (distent autem utrinque à vulnere digitum.) Super ipsum vulnus petias ex lino imponimus ovi albo intinctas, quantum est inter cataplasma spacia, latas, & vitta usque ad posteram diem, nam postera die auferuntur petiæ quas ovi albo intinctas imposuimus, & balsamo illo à nobis descripto, locum ex pluma inungimus, superinducto emplastro tenui ex hoc ceroto quod nobis maximè semper est probatum, ex descriptione Joannis de Vigo.

*Rx. Olei rosati, olei myrtini ana ℥ j.*

*terebinthinæ claræ ℥ ij.*

*pinguedinis vitulinæ ℥ x.*

*massichis ℥ j. ℞.*

*Vini odoriferi cyathum unum, rosmari-  
 vini, mille folii, plantaginis, consolidæ mi-  
 noris, centaureæ majoris ana manip. ℞.*  
*Bulliant omnia usque ad consumptionem vini: deinde colentur, & cum cera fiat cerotum; malaxetur autem cum vitello ovi; atque hac una curandi ratione si rectè fiat, quatuor aut quinque diebus oris vulnera curantur, nulla cicatrice relicta. Idem efficitur & magno illo unguento basilico, quod à Joanne Vi-  
 gone*



## 56 DE CURAN. VULNER.

gone in antidotario describitur: idem  
 etiam ceroto de minio, præstat, dum-  
 modo illo nostro balsamo illinatur.  
 Quod si necessariò acu, & filo utendum  
 sit, eligendæ sunt acus quàm tenuissimæ,  
 & filum quod acubus etiam subtilitate  
 respondeat; multi enim ex tonsoribus,  
 qui vulgo apud nos vulnera curant, so-  
 lent iis acubus oris vulnera consuere,  
 quæ femoribus consuendis aptatæ sunt,  
 & puncta eousque hæere sinunt, quoad  
 ipsa sua sponte rupta, carnem etiam se-  
 cum rumpant: curant autem eo modo  
 quo facta in corpore vulnera curari ab iis  
 solent, digestivis atque oleis adhibitis;  
 atque ita ex simplici vulnere compo-  
 situm reddunt. Vulneribus igitur puncto,  
 & filo commissis, lineæ peciæ ovi albo  
 conquassato, intinctæ superponuntur,  
 atque usque in posterum diem sinantur;  
 tunc enim adglutinanda cataplasmata  
 sunt, quemadmodum dictum est, & vul-  
 nus balsamo ex pluma inungendum, ad-  
 dendumque emplastrum aliquod ex tri-  
 bus quæ commemorata nobis superius  
 fuerunt; deinde vulnus est ligandum.  
 Sequenti autem die cataplasma commit-  
 timus; consuta, & puncta forfice rum-  
 pimus, & balsamo locum inungimus, ad-  
 dimusque cerotum: atque hæc omnium  
 in univèrsum faciei vulnerum brevissi-  
 ma, & certissima curatio est. Con-

Contigit nobis in oppido Frexenal, ut hominem curaremus, cui facies vulnerata ferro fuerat, ab ipso nasi & superciliorum confinio, usque ad utriusque labii utrinque extremitatem, & diductionem: ita ut nasus cum mandibula superiori, ac dentibus supra mentum deciderint, qui autem illi domi abstabant, imprudentissimè se gesserant. nam lineo panno vulnus obstruentes, eam faciei partem quæ dejecta fuerat, sic temerè jacere sinerunt. cum nos vocati accessimus, eam partem; nasum inquam, & mandibulam, jam frigidam, & penè mortuam, depræhendimus, ut acus difficillimè potuerit penetrare; tamen totum locum acu commisimus, atque ut mandibulæ superioris ossa suis ossibus, ut natura fert, interius cohærent. Idque hoc modo: ligavimus vittam duobus digitis latam, fronti circumdedimus, cui ab inferiori parte limbus esset, cui fortiter fila committi possent: ei vittæ duas assuimus alias à sincipite in occiput, & ab aure in aurem, in crucis modum, angustiores illas quidem, quæ tantum latiore illam tenere possent. Hæc ubi parata fuere, acui grandiori filum longum indidimus, atque ex vitta ambiente fila, inter aurem & frontem ligavimus, quod inter primum molarum dentem, & caninum transmi-

C 5

simus,

simus, atque ad vittam retulimus, quæ frontem cinxerat: deinde rursus dentes è regione petendo, atque hoc modo affuentes, mandibulam cum naribus, simul aliis quibus conveniebat, ossibus commisimus, deinde cutem acu junximus; ita ergo, ut diximus, colligatum tenuimus, quoad membra invicem coaluissent: tandemque divina ope restituumus, ut nullum accepisse unquam vulnus videri posset.

Eadem etiam ratione homo à nobis curatus est, quem taurus petierat cornuque sub mento ab aure ad mandibulam usque superiorem; eam etiam faciei partem aperuerat, quæ sinistrum oculum à naso disjungit, cum cornu extremitas (ut ij qui aderant; maximè autem homo ipse affirmabat) plus decem digitis prominisset: consuimus autem acu locum, qua cornu subierat, & qua prodierat etiam; mandibulam verò ipsam, ut in superiori curatione dictum est, alligavimus, atque exterius quidem juxta præcepti nostri rationem curavimus; interiori autem os ipsum frequenter lavari jussimus, decoctione ex hordeo, rosa, balauftiis, & melle rosato etiam admixto, atque ita brevissimè curatus est; multis tamen ossibus è palato deciditibus, quæ cornu fuerant commi-  
nuta,



nuta, atque in palato ipso foramen relic-  
tum, quantum pollex digitus subire  
posset. Ubi autem omnia sana, cutisque  
fuerat inducta, foramen illud super cor-  
tice levi, affabreque adaptata, lino etiam  
circumvestito obturavimus; qua ratione  
provisum est, ut & loqui & edere atque  
bibere rectè posset. Noctu tamen aufe-  
rendum curabat, ne foramen magis ape-  
riretur; interdum autem reponebat.

## ANNOTATIO.

*Vulnera frontis, & ceterarum faciei par-  
tium apud Hippocratem diversam curatio-  
nem habent: etenim vulnerum capitis solum  
siccantibus Hippocrati & Galeno perficitur:  
Galeno potissimum qui cum sexto Terapenti-  
ces duas curationes inter se contrarias propo-  
neret; Eudemi profectò eligit, qua se usurum  
dicit, si in Asia degeret: Hippocratis verò;  
nam toto libro de Vulneribus capitis, vinum  
rejjicit, nec linimentum, nec cataplasma ad-  
hiberi vult. Verùm fronti, aliisque faciei par-  
tibus hæc commodè adhibentur, ut apud eos-  
dem diligens lector advertet.*